

sočnostjo počastil zborovanje, na kar zbrane učiteljice zakličejo navdušeno: Živio Gangl!

Deželni poslanec Gangl se na to zahvalja za pozdrav, rekoč, da nam prinaša tudi pozdrave od odbora „Deželnega slov. učiteljskega društva“, od čigar zborovanja je prišel pravkar. Izjavlja, da se bo zavzel z vso silo in verno za opravičene učiteljske zahteve in zastopal vedno in povsod enakopravnost učitelja s kolegi. Pravi, da stoji na tem stališču ves klub narodno-naprednih poslancev, na druge poslance pa hoče vplivati po svojih močeh, da ne zadene kje na upor in nasprotstvo, da se vendar že reši prepotrebna regulacija učiteljskih plač. Iz resnične in velike ljubezni do učiteljskega stanu se hoče potruditi, da dobi vir za pokritje zvišanih plač, ki ne bo obremenil ubožnejših, pred vsem kmetijskih slojev.

To zagotovilo našega poslanca je bilo sprejeto navdušeno in z velikim odobravanjem.

Tajnica tovarišica Miklavčičeva poroča o društvenem delovanju, čigar natančni podatki so v letnem poročilu. Odbor je imel tekom leta tri seje, pri katerih se je bavil zlasti z vprašanjem, kako pomnožiti društvene dohodke in kako uspešno pomoči obolelim članicam? Na božičnem zborovanju je bil sprejet predlog, naj se nabirajo prispevki k 20 K, s katerimi bi se ustanovil sanatorij za obolele učiteljice. Proti temu predlogu so bili razni pomisleki, zato pravi poročevalka, da se zedinimo lahko pozneje v tem, kako sploh pomagati obolelim članicam. — V letnem poročilu je tudi sestavek V. Zupančičeve „O gospodinjstvih šolah“, na kar tajnica zlasti opozarja učiteljice. Društvo je imelo v minulem letu 176 rednih in 14 podpornih članic. Poročilo tajnice je bilo sprejeto z odobravanjem.

Tovarišica V. Zupančičeva priporoča, naj bi kolegince vzele tudi pero v roke, da bi se nam ne očitala vedno brezbriznost in stanovska zaspanost. Zato obljubijo kolegince: Mehletova, A. Miklavčičeva, Azmanova in Remžgarjeva, da izdelajo teme, ki jih je že pred 3 leti priporočala tov. Žerjavova.

Blagajničarka M. Maroutova je poročala o društvenem denarnem stanju. Čisto imetje blagajnice znaša 1426 K 86 h. Račune sta pregledali in odobrili tov. Omanova in Pogačnikova, na kar se je dal blagajničarki absolutorij.

O uspehih akcije za lastno zdravilišče učiteljice je poročala za odsotno tov. Štupco koleginja Sarkova. Poročilo njeno je kaj neugodno, ker je med učiteljicami še vedno premalo zavednosti za prelepo idejo, pa tudi premalo smisla in zanimanja za skupno delovanje. Žuljavim rokam delavk ni žal, darovati prispevkov za lastne interese, učiteljice pa ne marajo položiti nekaj kronice na žrtvenik samopomoči.

Na to se je vnela živahna debata, v katero so posegle z raznimi ugovori in pomisleki tov. Zupančičeva, Miklavčičeva, Novakova, Majerjeva, Bregarjeva, Zemljanova i. dr. o predlogu, ali naj se nabira še nadalje prispevke v svrhu ustanovitve lastnega sanatorija ali le za fond, od čigar obresti bi dajale podpore obolelim članicam? Po dolgotrajni debati je bil sprejet predlog J. Miklavčičeve, ki se glasi: Z obrestmi društvenega denarja se najame kje na jugu začasno dve sobi, v katerih bodo imele bolne članice brezplačno stanovanje. Prispevki za dom učiteljice se nabirajo še nadalje, tako da se s pomočjo nabornega fonda najeti prostori sčasoma razširijo.

Pri volitvi odbora je bil soglasno izvoljen sedanji odbor.

K zaključku je predlagala tov. J. Zemljanova, naj se za boljše medsebojno spoznanje in društveno navdušenje prireajo v raznih krajih sestanki učiteljic. Zakaj le tedaj, ako se večkrat snidemo, ako z zgledi navdušujemo druga drugo, pridobimo tudi one kolegince zase, ki se nas do sedaj ogibljujejo, pridobimo si pa tudi ugled in spoštovanje javnosti.

Proti podržavljenju šolstva.

Praga, 17. aprila 1908.

—v— V Pragi se je vršilo veliko učiteljsko zborovanje, ki se ga je udeležilo učitelstvo vseh kategorij — od učitelstva visokih šol tja do otroških vrtec, napredna češka javnost, cela vrsta poslancev in voditeljev po-

litiških strank. V manifestu je tu proglasilo učitelstvo češki javnosti iskrene in nezlomne bolesti in težnje narodnega učiteljstva in češke šole; na istem zborovanju je zaprosilo učitelstvo napredno in narodno javnost, da ga štiti pred zasledovanjem, ki so ga zakrivali klerikaleci, in se izjavilo odločno in z vso silo za zahtevo, ki je tudi osnovna zahteva v politiki narodno naprednih strank in ki tvori temeljni kamen naši narodni eksistenci v bodočnosti, to je za — ponarodenje našega šolstva.

Zahtevo ponarodenja češkega šolstva smatramo tudi mi — tako pravi vodja sedanje češke politike dr. Kramář v „Dennu“ — napram nesprejemljivemu geslu „Podržavite šole!“ ki ga je proglasila „Jednota učitelstva meščanských škol“ — za smoter njega težnja in hočemo zato narodno in političsko zahtevo zvesto delovati tudi v bodoče, ker vidimo, da prihaja narodu korist samo le iz šol, ki jih vodimo v duhu našega naroda, v duhu njegove zgodovine in osebnosti. Iz svojih političskih bojov predobro poznamo pomen centralizma in že davno smo odrasli onemu političskemu detinstvu, da bi ta centralizem še posilnjevali in da bi mu dovoljevali vrivati se tja, kjer smo si težko priborili naše autonomno pravo in kjer bi tako ojačen vpliv centralizma pomenjal brezdvomno političsko in kulturno škodo.

Nasprotno, mi se moramo boriti za ojačenje autonomnega vpliva in odbornih pedagoških zastopnikov v našem šolstvu; borili se bomo za večje njih število in večjo njih pravomočnost.

Učiteljsko zborovanje je pokazalo jasno, da stoji učitelstvo naših ljudskih in meščanskih šol v ogromni večini zvesto pri naših proticentralizacijskih težnjah in da smatra boj za ponarodenje šolstva za potrebnega, najsi je tudi v predvečer zborovanja učitelj mešč. šole Vaclav Beneš v „Jednoti“ praškega učiteljskega „Komenský“ zagovarjal še obupnejše „potrebo“ podržaviti šolstvo, najsi je tudi proglaševal, da je „ponarodenje šolstva fraza“, in dasi je soglašalo okrog 40 navzočih z njegovo „podržavljevalno“ resolucijo, je vendarle nedeljsko zborovanje odločno odklonilo njegove nazore in podržavljevalne težnje.

Narodno učitelstvo je vršilo ta dan svojo dolžnost napram narodu, kulturi in napredku!

Nekateri detajli pomembnega zborovanja ki je bilo sklicano ob skrajno razdraženi misli vse javnosti zaradi poslednjih klerikalnih naskokov na učiteljevo svobodo, nesrečno izproženega gesla o podržavljenju meščanskih šol in o definitivnosti okr. šolskih nadzornikov, so vredni, da si jih zapišemo.

„Jednota učitelstva mešt. škol“ je sprejela poslednji dve zahtevi za svoje, toda narodno napredna žurnalistika in z njo ogromna večina učiteljskega vseh kategorij jih je ostro odvrnila. Na nedeljskem zborovanju je govoril zlasti prepričevalno starosta ZUSIU J. Černý in c. kr. šolski svetnik Metelka. Ta dolgoletni c. kr. profesor je v nenavadno sijajnem in tudi utemeljenem govoru popolnoma pobil v naglici in umetno nagromadene razloge Beneša in O. Skalickega za „podržavljenje šolstva“. G. Metelka nam je pokazal na podlagi števil, kako bi v slučaju „podržavljenja“ finansirali šolstvo pasivnih kronovin in onih s slabo šolsko upravo in pokazal na ojačenje klerikalnega vpliva in utesnjevanje šolstva narodnih manjšin.

Zlasti imponiral je nastop naših žensk učiteljic. Ko je g. Beneš proglasil, da se „mi učitelji ob sedanjem sistemu tresemo“ — kar bi pač ne smel trditi za vse učitelstvo, marveč le za sebe! — je odvrnila učiteljica gđe. Tumova odločno to besedo za zavedne učiteljice in g. Černý za učitelje; da, učitelji — izven malo izjem — se že tako lahko ne tresejo in v bojih za naše šolstvo in našo kulturo so zmogni vseh obeti, nadejajoč se, da stoji za njimi pošteno vsa češka žurnalistika in češko poslaništvo.

Predsedništvo je podalo na tem zborovanju lojalno tudi besedo obema zagovornikoma „podržavljenja“, g. Skalickega in g. Beneša, ki pa sta tako slabo utemeljevala svoje stališče, da je na stotine navzočih odklonilo njiju resolucijski dodatek (približno proti 20 glasom) in se izreklo za resolucijo, ki zahteva ne podržavljenja, marveč ponarodenje češkega šolstva.

Opomba uredništva: Objavljamo te vrstice doslovno in bi, če bi bili tudi

sami močni, napredni narod Čehov, to resolucijo o ponarodenju šolstva iskreno pozdravljali, tako pa se nas polasčajo žalostne in breznaadne misli o izpolnitvi naših želj, naših teženj, saj stojimo s svojim slovenskim geslom za podržavljenje v diametralnem nasprotju s češkim učiteljstvom.

Tu se križata dve avstrijsko-slovenski ideji, na eni strani federalizem autonomnih dežel, na drugi strani državno pravo zgodovinskih kraljestev, in bojimo se, da bo nekoč to ona preporna skala, ki se ob nji razbije naša vzajemnost slovenska. Želimo iz vsega srca, da ne bi trdili prav pesimisti, ki proročujejo, da nas bodo bogati in močni bratje Čehi ob dani priliki izigrali za svoje kraljestvo, saj kaj drugega se pravi, čemu financirati šolstvo pasivnih kronovin in najsi gre tudi za šolstvo, in to je za kulturo ubožnejših slovenskih narodov!

Disciplinovanje nadučitelja Alojzija Konečnega.*)

△ Značilen slučaj se je primeril ravno kar na Moravskem, slučaj, ki ga lahko avstrijsko učitelstvo zapiše z rdečimi črkami v anale svojega trpljenja.

In ta slučaj je: disciplinovanje nadučitelja Alojzija Konečnega v Češkem Bohdikovu na Moravskem, visoko pod Snežnikom.

Tovariš Al. Konečný je bil že dokaj častitru v peti tako Nemcem kakor klerikalcem. Mož uživa velik ugled ne le med moravskim učiteljstvom, zakaj on je podpredsednik moravsko-češke učiteljske zveze in blaginjak organizacijskega fonda moravskega češkega učiteljstva, temveč tudi med tamošnjim prebivalstvom; službuje že 31. leto.

Mož je vedno zastopal neustrašeno napram javnosti svoja načela, bil je učitelj v pravem pomenu besede, modernih nazorov, ki je vedel ceniti prislovico, da je oni učitelj, ki deluje edino le v šoli — samo pol učitelja, pravi učitelj, deluje tudi v javnosti za svoj narod.

Nemci, posebno pa klerikaleci so že dlje časa pisano gledali tega neustrašene prvoribice moravskega učiteljstva. Zbirali in zbirali so gradivo leta in leta in slednjič so ga toliko nabrali, da so upali doseči pri višji oblasti uspeh. Tožba je obsegala sledeče točke: 1. Je delil med češko javnost letak: „Svoji k svojim“ — zaradi česar je bil kaznovan pri okr. sodnji olomuški; 2. se je udeležil l. 1905. čeških shodov, ki so bili uprizorjeni zaradi agitacije za geslo: Svoji k svojim; 3. nabral za stavkujoče delavce v Zagrebu 10 kron; 4. je govoril l. 1906. na shodu narodnih čeških socialistov o moderni šoli, o ločitvi cerkve in šole; 5. je kandidoval proti klerikalnemu kandidatu v dež. zbor; 6. je s svojim nastopom prepričal, da se ni ustanovila v Češkem Bohdikovu javna nemška šola in 7. je baje pregovoril vdovo nadučitelja Talpe iz Komnata, da naj ne da svojega umrlega moža cerkveno pokopati in on se je s šolsko mladino udeležil tega pogreba.

Na Moravskem imajo sicer precej moderen disciplinarni zakon, a vključ temu je disciplinarni odsek c. kr. moravskega deželnega šolskega sveta spoznal tovariša Al. Konečnega krivim, in sicer z ozirom na točke 4.—7. ter izrekel sledečo obsodbo: Nadučitelj Alojzij Konečný se 1. degradira za učitelja in 2. se kazensko prestavi.

Ko je češka javnost zvedela za to disciplinovanje, je zavrelo skoro po vsem češkem Moravskem. Dne 17. marca je zborovala v sokolskem domu v Brnu na tisoče broječa množica v znak protesta. Shod je otvoril profesor na brnski tehniki Kolonšek. Ostro je govoril proti temu discipliniranju poslanec dr. Stransky. In temu govorniku so se pridružili profesor Masaryk, državni poslanec-učitelj Lisy, deželni poslanec Fischer, profesor dr. Novak in socialni demokrat Stejskal. Po shodu so se podali zborovalci pred „Narodni dom“, kjer se je zbrala našeta množica. Tu so zopet govorili mnogi govorniki, med drugimi poslanci

*) Kdor se hoče natančneje poučiti o zadevi tovariša Al. Konečnega, temu priporočamo ravno kar izšlo brošurico: „Disciplinovanje nadučitelja Konečnega“. Napisal Vitezslav Václavský. Cena 10 h. — Dobi se pri upravnistvu češkega učit. lista „Vestník“ v Brnu (Morav. ako. knjižotiskarna). Jako poučna brošurica. Pis.

dr. Stransky, Lisy, Fischer, Votruba, Svoboda, Filipinski, pozivljajoč, da se tesno združijo v mogočno fronto proti klerikalcem in Nemcem. — Po shodu je odšel del demonstrantov pred stanovanje deželnega šol. nadzornika Ofirednička, kjer so mu napravili pošteno „mačjo muziko“ — a drugi viri pripovedujejo, da so Ofirednička celo pretepli. — Taka usoda je doletela uredništvi klerikalnih listov „Moravska Orlice“ in „Hlas“, a poslancema baronu Pražku in dr. Koudeli so pobili okna.

To „masreglovanje“ je dobilo svoj odmev tudi v deželni zbornici. Socialno-demokratski poslanci, kakor tudi agrarni so vložili oster protest proti temu discipliniranju, a klerikalni poslanci so hoteli oslabiti ta protest ter so vložili na vlado poziv, kaj misli ukreniti proti posameznim učiteljskim društvom, ki tako demonstrativno posegajo v politiko.

Tovarišu A. Konečnemu je to „masreglovanje“ prineslo mnogo časti, zakaj osrednji odbor moravsko-češke učiteljske zveze mu je poslal gorko zaupnico, a moravsko-češke učiteljice, združene v svoji zvezi, so pa izrekle enako zaupnico njegovi ženi, ki je tudi učiteljica. Konečný je bil tudi obenem voljen zaradi tega častnim občanom in častnim članom mnogih občin in društev, a skupno češko učitelstvo mu je podarilo časten dar 10.000 K, ki naj mu nadomesti ono, kar mu je odjedel c. kr. deželni šol. svet na priprošajo združenih klerikalcev in Nemcev.

Za nas pa nastane slednjič vprašanje: Ali nima za nas ljudskošolsko učitelstvo veljave zakon z dne 13. junija 1859. l., objavljen v državnem zakoniku št. 171 z dne 5. septembra 1859. l., glaseč se: „Seine k. k. Apostolische Majestät haben mit Allerhöchster Entschliessung vom 13. Juni 1859 anzuordnen geruht, dass die Strafe der Degradierung von nun an bei Beamten nicht mehr einzutreten hat und dass Vergehen, worauf diese Strafe bisher gesetzt war, insofern denselben eine unehrenhafte Handlungsweise zugrunde liegt, künftig unnachsiehtlich mit der Dienstentlassung zu ahnden sind, während andere in diese Kategorie nicht fallende Vergehen größerer Art mit der strafweisen Versetzung, nach Umständen auch in andere Kronländer, unter Beobachtung der diesfalls bestehenden Vorschriften vorzugehen ist.“ —

In to postavbo treba imeti v evidenci!

Slovenskemu učitelstvu v Istri.

Že v 11. številu „U. T.“ je bilo povedano, da bodo v kratkem potrjena nova pravila „Slovenskega učiteljskega društva za kopraki okraj“. Pravila so bila predložena namestništvu 6. marca t. l. in vsled §§ 6 in 7 drž. zakona 15. novembra 1867 so postala 3. aprila pravno veljavna.

Društvo se imenuje po novih pravilih „Slovensko učiteljsko društvo v Istri“. Ime se je izpremenilo zaradi tega, ker ima mnogo udov iz voloskega okraja.

Po odstavku a) § 4. novih pravil je lahko pravi društvenik vsaka službujoča ali upokojena učiteljska oseba slovenske narodnosti v Istri, javnih in zasebnih, visokih, srednjih in ljudskih šol ter otroških vrtec. Dosedaj je imelo društvo 35 pravih članov, a samo službujočih ljudskošolskih oseb je 46. Iz tega je razvidno, da je 11 ljudskošolskih učiteljskih oseb, ki niso člani društva. Že v zgoraj navedeni števil. „U. T.“ je bilo rečeno, da so takšni podobni suhim listom, ki jih je odpihala jesenska burja s krepkega drevesa. Kaj se zgodi s takimi listi? — Zato naj ne bo v Istri niti ene slovenske učiteljske osebe, ki bi ne bila ud „Slovenskega učiteljskega društva“.

Dne 7. maja se bo vršil redni občni zbor v Dolini. Odbor upa, da bo všeč udom, ker je določil kraj kolikormogoče v središču. Dnevni red in drugo se priobči pravočasno, a opozarja se na odstavek f) § 7. novih pravil, ki pravi: Vsak pravi ali podporni ud plača letnine 3 K; pravi društvenik plača dalje še po 1 K za vsak občni zbor, katerega se ne udeleži.

Opozarja se dalje že sedaj, da bodo na dnevnem redu poleg predmeta, določenega po § 23. novih pravil, tudi druge za učiteljsko življensko znamenite zadeve. Naj omenim le